

AZ INNOVÁCIÓS ÉS TECHNOLÓGIAI MINISZTERIUM MUNKAVÉDELMI FŐOSZTÁLYÁNAK TÁJÉKOZTATÁSA

a COVID-19 járvány idején a kockázatértékelés aktualizálásáról

Az Egészségügyi Világszervezet 2020. március 11-én világjárvánnyá minősítette az új koronavírus (SARS-CoV-2) okozta COVID-19 betegséget. A járvány terjedése folyamatosan gyorsul: míg az első 1 millió esetet 100 nap alatt regisztrálták, addig 2020 késő nyarán már 100 óra elég volt a milliós ugrásokhoz.

Magyarországon sincs olyan munkahely, amely valamilyen módon ne lenne érintve a járvány hatásaival. A koronavírus-járvány komoly nyomást gyakorol a munkáltatókra és a munkavállalókra: akár azért, mert nagyon rövid idő alatt kellett új eljárásokat és gyakorlatokat bevezetniük, vagy azért, mert fel kellett függeszteniük munkájukat és üzleti tevékenységüket.

A világjárvány megjelenése óta az EU és tagállamai példa nélküli intézkedéseket vezettek be az emberek életének és megélhetésének védelme érdekében. A társadalom valamennyi szegmensének – közöttük a vállalkozásoknak, a munkáltatóknak, a szociális partnereknek, munkavédelmi szakembereknek és foglalkozás-egészségügyi szolgáltatóknak – ki kell venniük a részüket a munkavállalók, a családjuk és a társadalom egésze védelméből. A gazdálkodó szervezetek alapvető érdeke a termelés, szolgáltatás folyamatos biztosítása a COVID-19 világjárvány idején is.

A munkavédelem a kockázatértékeléssel és a kockázatkezelési intézkedések összehangolt tervezésével, az egyéni és közösségi megelőző intézkedések időben történő meghozatalával, és azok fegyelmezett végrehajtásával elősegíti a munkahelyi fertőzések megelőzését és a járvány terjedésének lassítását is.

A munkahelyi egészség és biztonság tekintetében a **89/391/EGK tanácsi irányelv**¹ (a továbbiakban: keretirányelv) 6. és 9. cikke minden munkáltató esetében előírja azt az általános kötelezettséget, hogy teljes körű és naprakész **kockázatértékelést** végezzen.

Az általános munkakörülményekhez hasonlóan **a COVID-19-cel kapcsolatos munkahelyi egészségvédelmi és biztonsági intézkedések kiindulópontját is a tevékenységben és a munkakörnyezetben rejlő egészségkárosító veszélyek, illetve kockázatok azonosítása és értékelése jelenti.** Minden munkahelyi kockázatot együttesen kell figyelembe venni és értékelni, az egyes kóroki tényezők (pl. pszichoszociális kóroki tényezők, klimatikus hatások, veszélyes anyagok, biológiai tényezők expozíciója) jelentette és egyéb kockázatokkal, megterhelésekkel való kölcsönhatások figyelembevételével.

A keretirányelvvel összhangban, **a munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény** (a továbbiakban: Mvt.) 54. § (3) bekezdése értelmében a munkáltató a kockázatértékelést, a kockázatkezelést és a megelőző intézkedések meghatározását a tevékenység megkezdése előtt, azt követően indokolt esetben, de legalább 3 évente köteles elvégezni.

¹ A Tanács 89/391/EGK irányelve (1989. június 12.) a munkavállalók munkahelyi biztonságának és egészségvédelmének javítását ösztönző intézkedések bevezetéséről (HL L 183., 1989.6.29., 1. o.)

A kockázati tényezők megváltozását nyomon kell követni. **A munkáltatók** az Mvt. 54. § (3) bekezdése alapján **kötelesek felülvizsgálni és aktualizálni a kockázatértékelési és kockázatkezelési gyakorlatukat, ha a munkahelyen, illetve a tevékenységben olyan változás történt**, amelynek eredményeképpen a munkavállalók egészségét, biztonságát meghatározó munkakörülményi tényezők (munkahelyi veszélyek, kockázatok) megváltozhattak.

A COVID-19 járvány miatt nemcsak a munkakörülményekben, az expozíciós viszonyokban és a kockázatokban következhetnek be változások, hanem a szükséges kockázatkezelési intézkedésekben is. A COVID-19 terjedésének megakadályozására és a munkavállalók SARS-CoV-2 vírus expozíciójának minimalizálására, a meghozott védelmi intézkedések hatásaira szükséges újból értékelni a kockázatokat.

A kockázatértékelés során figyelembe kell venni, hogy a SARS-CoV-2 vírus hatékonyan képes **cseppfertőzéssel** terjedni.²

A **szennyezett felületek érintésével**, kézzel a szemhez vagy az orrhoz vihető a vírus. Ez a cseppfertőzés mellett a másik gyakori módja a fertőzésnek.

A védekezés elsődleges módja tehát elsősorban a kéz és a felületek virucid (vírusölő) szerrel történő rendszeres fertőtlenítése, illetve egyéb járványügyi (fertőzés-megelőzési) szabályok betartása.

A kockázatértékelés és a megelőző intézkedések meghatározásánál különös figyelmet kell fordítani a **magas kockázatú csoportba tartozó munkavállalókra**, fel kell készülni a leginkább veszélyeztetett személyek védelmére. Ide tartoznak az idősödő munkavállalók, a krónikus betegségben szenvedők, valamint a várandós munkavállalók.

Meg kell határozni mindazon **kockázatkezelési intézkedéseket**, amelyeket a kockázatértékelés eredménye, illetve a **Nemzeti Népegészségügyi Központ közegészségügyi-járványügyi javaslatai alapján** ajánlott bevezetni az új koronavírusnak való kitettség minimalizálása érdekében.

A munkáltatói feladat teljesítéséhez **be kell vonni a foglalkozás-egészségügyi szolgálatot és a munkavédelmi szakembert** (munkabiztonsági szaktevékenység ellátására jogosult személyt). Fontos a **munkavállalók és képviselőik** bevonása a kockázatértékelési folyamatba és a megelőző intézkedések meghatározásába. A foglalkozás-egészségügyi szolgálat elsősorban a járvány munkahelyi kezelésével kapcsolatos munkaegészségügyi szempontokért, a munkavédelmi szakember pedig a munkahely/tevékenység átalakításából adódó megváltozott munkabiztonsági kockázatok (baleseti veszélyforrások) értékelésért felelős.

² Egyetlen tüszentés során kb. 40.000 részecske szóródik robbanásszerűen a levegőbe; e részecskék közel 160 km/órás sebességgel haladnak. A vírusokat tartalmazó váladékcseppek nagy része a forrás 2 m-es körzetén belül néhány másodpercen belül leülepedik, azonban a kisebb részecskék ennél messzebbre is eljuthatnak, ahol több percig, sőt a légáramlatok miatt akár óráig is lebeghetnek /Arvin A, Holodniy M, Gibbs L, Furr S, Segal E (2018) *Stanford Biosafety Manual, Environmental Health & Safety. Stanford University*/

A kockázatértékelés elvégzéséhez segítséget nyújthatnak az alábbi **tájékoztató anyagok, segédletek**:

- NKK ajánlás az újbóli munkahelyi munkavégzés megkezdéséhez:
<https://www.nnk.gov.hu/index.php/koronavirus-tajekoztato/646-ajanlas-az-ujboli-munkahelyi-munkavegzes-meg-kezdeséhez>
- Az Európai Unió Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökségének tájékoztató anyagai, nem kötelező érvényű iránymutatásai segítséget nyújtanak a munkáltatók és a munkavállalók biztonságának és egészségének megőrzésében egy olyan munkakörnyezetben, amely jelentősen megváltozott a COVID-19 világjárvány miatt. Tanácsokat tartalmaznak a kockázatértékeléssel és olyan megelőző intézkedésekkel kapcsolatban, mint az expozíció minimalizálása, a munkába való visszatérés, a hiányzások kezelése és a távmunkavégzés támogatása:
http://www.ommf.gov.hu/index.php?akt_menu=172&hir_reszlet=736
- Az ITM Munkavédelmi Főosztály útmutatói:
Vissza a munkába - Munkavédelmi útmutató a munkahelyekre történő visszatéréshez:
http://www.ommf.gov.hu/index.php?akt_menu=172&hir_reszlet=742
Segédlet a munkáltatók részére az új koronavírus terjedésének megelőzésére a munkahelyeken (a COVID-19 munkahelyen történő terjedésének megelőzését segítő munkáltatói kérdéslista):
http://www.ommf.gov.hu/index.php?akt_menu=172&hir_reszlet=750
- Vállalati Fehér Könyv - Gyakorlati útmutató a vállalati pandémiás terv elkészítéséhez és végrehajtásához:
http://www.ommf.gov.hu/index.php?akt_menu=172&hir_reszlet=760

Az I. melléklet az Egyesült Királyság Egészségügyi és Biztonsági Hivatala (Health and Safety Executive, HSE) útmutatói³ és a Vállalati Fehér Könyv nyomán gyakorlati példát mutat a COVID-19-re vonatkozó kockázatértékelés egyik lehetséges módjára.

A kockázatértékelés dokumentálásánál **figyelembe kell venni az Mvt. 54. § (5) bekezdésében foglaltakat is**, amely szerint **a munkáltató felelőssége legalább a következők dokumentálása**:

- a) a kockázatértékelés időpontja, helye és tárgya, az értékelést végző azonosító adatai;
- b) a veszélyek azonosítása;
- c) a veszélyeztetettek azonosítása, az érintettek száma;
- d) a kockázatot súlyosbító tényezők;
- e) a kockázatok minőségi, illetőleg mennyiségi értékelése, a fennálló helyzettel való összevetés alapján annak megállapítása, hogy a körülmények megfelelnek-e a munkavédelemre vonatkozó szabályoknak, illetve biztosított-e a kockázatok megfelelően alacsony szinten tartása;
- f) a szükséges megelőző intézkedések, a határidő és a felelősök megjelölése;
- g) a kockázatértékelés elkészítésének tervezett következő időpontja.

³ <https://www.hse.gov.uk/coronavirus/working-safely/risk-assessment.htm>

A kockázatértékelés dokumentumát a munkáltató köteles a külön jogszabályban foglaltak szerint, de legalább 5 évig megőrizni.

A SARS-CoV-2 vírus fokozott kockázatának kitett tevékenységek esetén a kockázatértékelés során és a megelőző intézkedések meghatározásánál a biológiai tényezők hatásának kitett munkavállalók egészségének védelméről szóló **61/1999. (XII. 1.) EüM rendelet** (a továbbiakban: EüM rendelet) előírásait is figyelembe kell venni.

Ilyen tevékenységek lehetnek különösen:

- egészségügyi és szociális ellátás,
- klinikai diagnosztikai laboratóriumokban végzett munkák,
- a fentiekben felsorolt munkahelyeken történő takarítás, fertőtlenítés, karbantartás,
- légtechnikai berendezések karbantartása.

A fentiekben felsorolt tevékenységek esetén a COVID-19 járványtól függetlenül is el kell végezni az EüM rendelet szerinti biológiai kockázatbecslést, mivel **a tevékenység a SARS-CoV-2 víruson kívül más biológiai tényezők** (pl. Hepatitis vírusok, Salmonella typhi, Escherichia coli, Legionella pneumophila) **expozíciójával is járhat. A potenciálisan fertőző mikroorganizmusokkal történő munkavégzés, illetve kontamináció a tevékenység velejárója, ezért ezeken a munkahelyeken már korábban is el kellett végezni a biológiai kockázatbecslést az EüM rendelet 3. §-a alapján.**

A munkáltatónak minden olyan tevékenységnél, amely feltehetően biológiai tényezők kockázatával jár, meg kell határoznia a munkavállalókat, illetve munkát végző személyeket (a továbbiakban együtt: munkavállaló) érő **expozíció jellegét, időtartamát és - amennyiben lehetséges - mértékét.** A különböző csoportokba tartozó **biológiai tényezők együttes expozíciójával járó tevékenységnél** a kockázatot **minden jelen lévő biológiai tényezőre** meg kell becsülni.

Az **EüM rendelet 3. számú melléklete** a biológiai tényezők hatásának kitett munkavállalók egészségének védelméről szóló 61/1999. (XII. 1.) EüM rendelet módosításáról szóló **40/2020. (XI. 4.) ITM rendelete** alapján **kiegészült a SARS-CoV-2 vírussal, a biológiai tényezők 3. csoportjába** sorolva, ezért erre a biológiai tényezőre is el kell végezni a kockázatbecslést.

A biológiai kockázatbecslést **évente**, továbbá minden olyan esetben **meg kell ismételni**, amikor a **körülmények megváltozása** a munkavállaló biológiai tényezőkkel történő expozícióját befolyásolhatja.

Segédlet a kockázatértékelés aktualizálásához

Kórokozó (betegség) megnevezése:	SARS-CoV-2 vírus	Betegség: COVID-19
Fertőzés forrása, terjedési módja:	beteg és tünetmentes ember, cseppfertőzés és a fertőzött váladékokkal történő direkt vagy indirekt kontaktus	
A kockázatértékelés időpontja és helye		
A kockázatértékelést végezte:		
A kockázatértékelésben közreműködött:		

Ssz.	A biológiai tényezőre vonatkozó kérdések	Értékelés	Kockázati szint	Eredmény/teendő
1.	A biológiai kóroki tényező	(legördülő menü)		
	a) emberi megbetegedést okozhat?	igen	közepes kockázat	Kockázatcsökkentés szükséges
	b) emberi közösségben való elterjedéssel számolni kell?	igen	magas kockázat	Azonnali kockázatcsökkentés szükséges
	c) a megbetegedés megelőzhető?	igen	közepes kockázat	Kockázatcsökkentés szükséges
	d) a hatásos kezelés rendelkezésre áll?	korlátozottan	közepes kockázat	Nem feltétlenül szükséges intézkedés
2.	Megfelelő védelmi intézkedés megtörtént?	részben	alacsony kockázat	Kockázatcsökkentés szükséges

Példa a kockázati szint meghatározásához

	Munkavégzés helye	Ügyfelekkel való kapcsolat	Munkatársak közötti kapcsolat
Alacsony kockázat	Szabadtéren történő munkavégzés.	Minimális személyes kapcsolat ügyfelekkel.	Otthoni munkavégzés, fizikai elkülönülés.
Közepes kockázat	Jól szellőző zárt tér, nyitható ablakok, HEPA szűrő a légkondicionálóban.	Több ügyféllel kapcsolat, amelyek hossza maximum 15 perc, elfogadott a maszkviselés, a fizikai távolságtartás vagy elhatárolás (pl. plexilap).	A munkavállalók egy légtérben dolgoznak minimum 1,5-2 méterre egymástól, maszkviselés szabályszerű, mindig ugyanazok a munkavállalók vannak közös térben.
Magas kockázat	Zárt tér, nem nyitható ablakok, alacsony hőmérséklet, magas páratartalom, a légkondicionáló/ventilátor nem szűri, csak keringteti a levegőt.	Sok, szűk térben zsúfoltan elhelyezkedő ügyfél és munkavállaló. Fizikai kontaktus ügyfelekkel.	A munkavállalók szorosan egymás mellett dolgoznak, a fizikai elválasztás nem megoldható, az együtt dolgozó munkavállalók összetétele változó. Egymáshoz közeli munkatársak kiabálva kommunikálnak a zaj miatt.

Kiértékelés

Expozíció valószínűsége:	B. Valószínű; Lényeges kockázat (legördülő menü)
Kockázat várható következménye:	Tünetmentes vagy enyhe lefolyású megbetegedéstől a súlyos, légzési elégtelenséggel járó kórképekig, amelyek halálos kimenetellel is végződhetnek.
Megelőzésre javasolt intézkedések:	Kontaktuscsökkentés, legalább 1,5 m-es távolságtartás, megfelelő személyi higiéné (kézmosás, kézfertőtlenítés, szabályok köhögéskor, tüsszentéskor, maszkviselés), építészeti megoldások, fizikai barrierék, gyakori takarítás, fertőtlenítés, szervezési intézkedések, távmunka engedélyezése, ha van rá lehetőség, munkavédelmi oktatás
Intézkedési terv határidőkkel és a felelősök megjelölésével:	